

Бузян Я.А.

Кировоградский государственный педагогический университет имени Владимира Винниченко

**ИСПОЛНИТЕЛЬСКАЯ АДАПТАЦИЯ СТУДЕНТА-МУЗЫКАНТА
ВО ВРЕМЯ СОЛЬНОГО ВЫСТУПЛЕНИЯ С КОНЦЕРТМЕЙСТЕРОМ****Аннотация**

Статья раскрывает важность единства социальных, психологических и исполнительских процессов адаптации, которые создают условия для всестороннего развития творческой индивидуальности студента-музыканта. Основное внимание автора было направлено на исследование эмоционального состояния, в котором находится молодой исполнитель во время выступления с концертмейстером.

Ключевые слова: социальная адаптация, психологическая адаптация, исполнительская адаптация, факторы исполнительской готовности, концертмейстер, искусство ансамбля, работа в реальном времени.

Buzyan Ya.A.

Kirovohrad V. Vinnichenko Pedagogical State University

**PERFORMANCE ADAPTATION OF THE STUDENT-MUSICIAN
DURING A SOLO PERFORMANCE WITH AN ACCOMPANIST****Summary**

In the article we can get to know about the important role of integrity of social, psychological and execution adaptation processes due to which conditions are created for all-round development of student-musician creative individuality. The main attention is paid to musician emotional state investigation during performance. Basically we are looking for the key adaptation skills needed for a student-musician to get ready for performance with an accompanist.

Keywords: social adaptation, psychological adaptation, performance adaptation, the factors of performer's readiness, an accompanist, the skill to perform ensemble, execution in real time.

УДК 37(091)4/9

**ЕТАП МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ ВИХОВАННЯ
ПІДЛІТКІВ У АМЕРИКАНСЬКІЙ СІМ'І
(ДРУГА ПОЛОВИНА 80-Х РОКІВ – 90-ТІ РОКИ ХХ СТОЛІТТЯ)****Глушич В.В.**

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

У статті стисло схарактеризовано особливості модернізації змісту, форм та методів виховання підлітків у американській сім'ї другої половини 80-х – 90-х роках ХХ століття. Указано, що це питання не було предметом окремого дослідження. Пропонуються оптимальні шляхи організації сімейного виховання підлітків завдяки різноманітним педагогічним концепціям формування моральності у підростаючого покоління. Досліджено демократичні принципи, включаючи толерантність та повагу до інших, спрямованість виховного процесу на активність дитини, на виконання нею конкретних практичних справ, на її інтереси. У ході дослідження виявлено, що актуальною є проблема організації виховання підлітків у сім'ях США, що зумовило модернізації змісту, форм та методів виховання.

Ключові слова: виховання, підлітки, американська сім'я, методики, модернізація, духовність, мораль, зміст, форми, методи.

Постановка проблеми. Ступінь вихованості підростаючого покоління хвилює сьогодні батьків, громадськість, уряди в багатьох країнах світу. Проблема підвищення ефективності виховання є стрижневою у світовій педагогічній практиці. Вона активно розробляється і педагогічною наукою США. Наука і освіта в цій країні розвиваються в досить сприятливих умовах, не перебуваючи під контролем держави або будь-якої партії. Американська педагогіка відзначається

свою практичною спрямованістю та експериментальною базою. У багатьох американських сім'ях накопичено достатній досвід виховання підростаючого покоління, що базується на таких основних принципах американського суспільства, як повага до особистості, її прав, до її самостійного і вільного вибору, індивідуалізму, вільного саморозвитку тощо. Тому врахування багаторічного досвіду практичної реалізації принципів демократії і гуманізму у вихованні учнів у цілому, і у вихованні

зокрема, має важливе значення для процесу гуманізації і демократизації освіти України.

Однак в організації виховання підлітків у сім'ях США є серйозні й складні проблеми. Деякі з них співзвучні з відповідними проблемами української сім'ї та школи. В умовах глибокої кризи духовності й моралі значної частини американської молоді проблема виховання в загальноосвітніх школах та сім'ї США перетворилася у національну.

Таким чином, наприкінці ХХ століття в американській системі виховання підлітків виникла необхідність її модернізації, тобто удосконалення форм, методів та змісту виховання підростаючого покоління. Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання, пов'язані з вихованням підлітків широко висвітлюються у вітчизняній та зарубіжній педагогічній літературі. Основна увага в наукових публікаціях приділяється психологічним, гендерним та методичним аспектам виховання підлітків. Проблемам виховання та освіти підростаючого покоління в США присвячено дисертаційні дослідження Я. Бельмаз, В. Жуковського, Р. Бланової, Л. Віннікової, Н. Гайдук, В. Дикань, О. Заболотної, Г. Карцивадзе, Т. Кошманової, І. Кузнецової, М. Лещенко, О. Літвінова, І. Пасинкової, І. Петрової, О. Пономарьової, Р. Роман, С. Романової, О. Скрябіної, Л. Смально, Н. Собчак, О. Толстової, Н. Чорної. Але, незважаючи на велику кількість наукових публікацій і певні досягнення в теорії і практиці організації сімейного виховання підлітків, дана проблема продовжує залишатися предметом наукових пошуків.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Проведений аналіз засвідчив про те, що особливості модернізації змісту, форм та методів виховання підлітків у американській сім'ї другої половини 80-х – 90-х роках ХХ століття США не були предметом окремого дослідження.

Мета статті полягає в дослідженні питань модернізації змісту, форм та методів виховання підлітків у США у другій половині 80-х – 90-х роках ХХ століття.

Виклад основного матеріалу. Орієнтири будь-якого суспільства, в тому числі й американського, втілюють у собі загальнолюдські та національні цінності й являють собою одну з засад системи освіти, особливо морального виховання. Цінності системи освіти за своєю суттю є категорією історичною, тобто кожній історичній епісї притаманні свої цінності, на кожному новому історичному етапі вони знаходять новий сенс і взаємодіють з цінностями наступного періоду, зберігаючи в них свій конструктивно-позитивний зміст [1].

Аналіз науково-педагогічних джерел свідчить, що на початку 1980-х років у педагогіці США здобув розвитку своєрідний процес реідеологізації, ініціатори якого будь-яким чином намагалися посилити вплив традиційної ідеології на теорію і практику освіти й виховання підростаючого покоління. Ранні 1980-і роки насичені доповідями національних комісій, які торкалися проблем та завдань державних загальноосвітніх шкіл США. Перш за все, ці доповіді стосувалися моральних проблем. У 1982 році з'являється доповідь «Нація у небезпеці». Педагоги стояли на позиції відродження традиційного морального

виховання. В американській педагогіці того періоду з'являється концепція «групового», або «колективного» індивідуалізму [4].

Серйозної уваги заслуговує популярна у 1980-х роках концепція розвитку особистості дитини, яку було реалізовано в програмі «Позитив Екшн» («Виховання особистості дитини позитивним вчинком»), котру було запропоновано колективом психологів, педагогів під керівництвом К. Оллред.

Кінець 1980-х – початок 1990-х років ознаменувався для американської педагогіки пошуком нової системи цінностей, яка є зорієнтованою на вирішення глобальних проблем людства.

У 1990-і роки американські педагоги засвідчили появу нового руху, спрямованого на відновлення морального характеру в його історичному аспекті як основне і бажане завдання сім'ї та школи. Моральне виховання стало пріоритетним завданням. Зазначена позиція відбилася в таких документах, як закон «Національні цілі освіти – 2000» (1994), Декларація «Освіта 2000».

Так, у Декларації «Освіта 2000» підкреслюється необхідність зосередитися на вихованні у молоді ХХІ сторіччя глобальної громадянської і планетарної грамотності. У центрі уваги дослідників серед цінностей, до яких необхідно залучати підлітків та молодь, опинилися такі найвищі цінності американського суспільства, як свобода, демократія, права людини, толерантність [1].

Варто звернути увагу на те, що наприкінці ХХ сторіччя єдиної теорії морального виховання не існувало, продовжували вдосконалюватися традиційні підходи до нього та розроблялися нові.

Незважаючи на посилення морального виховання в загальноосвітніх школах та сім'ях США, на появу різноманітних педагогічних концепцій, підходів стосовно розвитку моральності підлітків, американська школа все ще не вирішила проблеми виховання високоморальних громадян, головними з яких є проблеми дисципліни та насилля, наркоманія, алкоголізм, сексуальна істерія. Особливо гостро ці проблеми проявляються в підлітковому віці (згідно віковій періодизації Е. Еріксона, це вік 11-19 років).

На основі аналізу досліджень американських і вітчизняних учених, фахівцями було виділено 3 групи причин спаду вихованості американських підлітків:

1) ті, що пов'язані з американським менталітетом та історичними подіями;

2) ті, що пов'язані з американською системою виховання підлітків у загальноосвітніх школах та сім'ях США;

3) суто особисті, психологічні причини [1].

Факторами формування моральності підлітків є офіційна (формальна) навчальна програма, неформальна навчальна програма, громадянське виховання та релігія.

Останнім часом педагоги США все частіше звертаються до такого поняття, як «спільнота» («community»), і пов'язують його з метою підвищення ефективності морального виховання в школах та сім'ях. Під цим поняттям розуміють певним чином організовану спільність, яка працює на основі колективного навчання, сусідства, культурної єдності, соціальних цілей. На практиці ідея спільноти як засобу морального вихован-

ня експериментально розробляється і опрацьовується прибічниками підходу Л. Кольберга.

Реструктуризація середньої школи, створення гуманного клімату в школі, пристосування середовища до особливостей підліткового віку не може відбутися без такого важливого фактору як взаємини «вчитель-учень», «батьки-діти». В американській школі ставлення вчителів до учнів є об'єктом постійної уваги з боку адміністрації, рад закладів освіти, преси тощо.

Норми поведінки однолітків теж перебувають у центрі уваги неформальної навчальної програми [6].

Як свідчать науково-педагогічні джерела, на формування моральності учнів впливає і громадянське виховання. Моральне і громадянське виховання тісно пов'язані між собою. Демократичні принципи, включаючи толерантність, повагу до інших, турботу як про приватні права особистості, так і про добробут групи, – всі вони ґрунтуються на моральних засадах. Громадянське виховання сприяє розвитку характеру і вимагає присутності елементів морального виховання. Проте, не тільки характер включається до моделі громадянськості, а і громадянськість досить часто є компонентом позитивного характеру.

Державна школа в США деполітизована і відокремлена від церкви і релігії. Проте, релігійне виховання являє собою фактор впливу на розвиток моральності підлітків. Проблема релігійного виховання в світських школах є об'єктом гострих дискусій. Представники освіти і церкви дійшли консенсусу, що школа повинна бути нейтральною в справах релігії. Проте, це не означає «ігнорувати релігію», а передбачає справедливе ставлення до неї. Хоча загальноосвітня школа залишається неупередженою в питаннях релігії, релігієзнавство включається до навчальної програми як один з шкільних предметів [2].

Виховання в приватних релігійних школах тісно пов'язане з викладанням релігії і виконанням релігійних обрядів. Уроки релігії по суті є уроками моралі.

За традиційним підходом, зміст морального виховання складають цінності.

Аналіз сучасних програм морального виховання в школах США дає підстави зробити висновки, що наприкінці ХХ сторіччя змістом і цілями виховання стали такі найвищі цінності морального суспільства, як свобода, права людини, толерантність – расова і національна.

Серед цінностей шкільного та сімейного виховання на особливу увагу заслуговують такі, як по-

вага, турбота, довіра, які розглядаються в якості змісту, цілей, а також засобів та умов виховання.

За допомогою офіційної (формальної) навчальної програми моральне виховання реалізується різними засобами. По-перше, це систематичне використання на уроках елементів морального виховання: наприклад, на уроках історії вивчаються різні події, а потім учні обговорюють моральний бік цих подій; на уроках літератури аналізуються моральні й аморальні герої або значні моральні дилеми, а потім театралью програють-ся моральні конфлікти.

По-друге, виховання реалізується за допомогою уроків, на яких вивчаються й обговорюються різні моральні концепції. По-третє, на уроках впроваджуються дискусії стосовно моральних питань. Проведенню дискусій з моральних тем надається важливе значення. Їх мета – роз'яснити підліткам моральні норми, ознайомити їх з поглядами інших, тренувати мислення, розвивати вміння аргументувати і, головне, виробити в учнів здатність приймати моральне рішення, здійснювати свій власний моральний вибір. По-четверте, до основної навчальної програми додаються специфічні курси, що безпосередньо пов'язані з мораллю і моральністю (наприклад, «Особиста і соціальна відповідальність», «Другий крок запобігання насиллю серед молоді», «Розсудливі вміння»).

Досить поширеними позакласними формами морального виховання учнів є свята різних національностей, постановка п'єс, змагання на краще виконання пісні, інсценування, яскраві паради, шанування кращих учнів, організація днів народження, залучення учнів до різних видів змагань [1].

У багатьох школах учнів заохочують до різних видів моральної діяльності. Важливою формою моральної діяльності є філантропічна благодійна діяльність у лікарнях, будинках для людей похилого віку, дитячих закладах, бідних районах. Обов'язкових для кожної школи видів моральної діяльності немає. Проте у ряді штатів благодійна робота дорівнюється до навчального предмету і зарховується при видачі атестату.

Висновок. Отже, мета морального виховання підлітків у загальноосвітніх школах та сім'ях США у другій половині 80-х – 90-ті роки ХХ століття реалізувалася: шляхом поєднання уроків з моральним вихованням; виділенням спеціальних уроків, на яких обговорюються моральні концепції; введенням до навчального плану спеціальних курсів з морального виховання; у позакласній діяльності підлітків.

Список літератури:

1. Бельмаз Я. М. Моральне виховання підлітків у загальноосвітніх школах США (друга половина ХХ століття) // Автореф. дис. канд. пед. наук. / Я. М. Бельмаз – Луган. нац. пед. ун-т імені Т. Г. Шевченка. – Луганськ, 2005. – 20 с.
2. Довгань Л. І. Практичні аспекти використання концепції виховання характеру особистості у школах США / Л. І. Довгань // Вісник Вінницького державного аграрного університету, 2014. – № 7. – С. 67-71.
3. Безлюдний О. І. Теоретико-педагогічні концепції виховання дітей в американському суспільстві / О. І. Безлюдний // Виховання та педагогіка. – 2012. – № 11. – С. 77.
4. Геворкян С. В. Воспитание детей в США / С. В. Геворкян // Мир и Наука. – Волгоград: Научный обозреватель, 2012. – С. 56-58.
5. Цетлин М. Г., Ведищева М. Г. США: Программы антинаркотического воспитания школьников / М. Г. Цетлин, М. Г. Ведищева // Советская педагогика. – 1990. – № 10. – С. 132-136.
6. Шиян О. А. Современные тенденции гуманизма педагогического сознания в США. Дис. ... канд. пед. наук. / О. А. Шиян. – М.: МГУ, 2006. – 186 с.

Глушич В.В.

Харьковский национальный педагогический университет имени Г.С. Сковороды

ЭТАП МОДЕРНИЗАЦИИ СОДЕРЖАНИЯ, ФОРМ И МЕТОДОВ ВОСПИТАНИЯ ПОДРОСТКОВ В АМЕРИКАНСКОЙ СЕМЬЕ (ВТОРАЯ ПОЛОВИНА 80-Х ГОДОВ – 90-Е ГОДЫ XX ВЕКА)

Аннотация

В статье кратко охарактеризованы особенности модернизации содержания, форм и методов воспитания подростков в американской семье второй половины 80-х – 90-х годах XX века. Указано, что этот вопрос не был предметом отдельного исследования. Предлагаются оптимальные пути организации семейного воспитания подростков благодаря разнообразным педагогическим концепциям формирования нравственности у подрастающего поколения. Исследованы демократические принципы, включая толерантность и уважение к другим, направленность воспитательного процесса на активность ребенка, на выполнение ею конкретных практических дел, на его интересы. В ходе исследования выявлено, что актуальной является проблема организации воспитания подростков в семьях США, что обусловило модернизацию содержания, форм и методов воспитания.

Ключевые слова: воспитание, подростки, американская семья, методики, модернизация, духовность, мораль, содержание, формы, методы.

Glushych V.V.

Kharkiv National Pedagogical University named by G.S. Skovoroda

STAGE OF MODERNIZATION OF CONTENT, FORMS AND METHODS OF TEENAGERS' EDUCATION IN AMERICAN FAMILY (SECOND HALF OF 80-TH-90-TH OF XX CENTURY)

Summary

In the article it is briefly determined features of upgrading the content, forms and methods of education of teenagers in the American family the seconds half of the 80's – 90-ies. It says that the matter was not the subject of a separate research. Here is offered the best ways of family education of teenagers through various pedagogical conceptions of morality in the formation of the younger generation. Democratic principles were investigated, including tolerance and respect to others, the focus on the activity of the educational process of the child, for the child's specific practical cases, for its interests. During the research it was found that the actual problem is the organization of education of teenagers in families of the USA, which led to the modernization of the content, forms and methods of education.

Keywords: education, teenagers, American family, methods, modernization, spirituality, morality, content, forms.